

„Legendák földjén”

Drégelypalánki értékgyűjtés és a ráépülő kulturális gazdaság.

Drégelypalánk egy 1457 fős település Nógrád megyében az Ipoly völgyében, a Börzsöny lábánál. A település nagyon büszke történelmi örökségére: Drégely várára, Szondi György emlékére.

2015-ben egy álmom vált valóra, amikor egy sikeres pályázatnak köszönhetően megnyitotta kapuit a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ. Állandó kiállítás keretében sikerült elhelyezni azokat a települési értékeket, amelyeket a helybeliek a közösségi módszertan szerinti gyűjtéssel állítottak össze. A közművelődés és a turisztikai szolgáltatás magas szintű összehangolásával 2015. szeptember 1-én a település önkormányzata létrehozta a Drégelypalánki Közművelődési és Turisztikai Nonprofit Kft.-t, melynek vezetője Pásztor Ildikó közművelődési és turisztikai szakember.

Szigeti Lászlóné: *Mutasd be kérlek, mikor és hogyan indult el Drégelypalánkon a helyi értékgyűjtés.*

Pásztor Ildikó: A helyi értékgyűjtésünk már tizenöt éve elkezdődött. Akkor még csak egy nagyon szegényes kiállítótermünk volt, hiszen akkor még nem tudtuk

hogyan mekkora érték egy-egy héhő, mángorló, disznópörzsölő. Akkor ezek még természetes dolgok voltak, hiszen ott voltak minden házban. Ezeket az eszközöket azóta is folyamatosan gyűjtjük, így jött létre az első tájszoba.

Igazi lendületet akkor kapott az értékgyűjtés, amikor a Nemzeti Művelődési Intézet módszertani támogatásával 2013–14-ben elkezdődtek a közösségi alapú értékgyűjtések a megyében. A cél a helyi lakosság minél szélesebb körű aktivizálása volt. Számos interjút készítettünk. Ha belegondolok jó néhányan már meg is haltak az adatközlők közül, és a sírba vitték volna a tudásukat, de így már megmaradt a falunak. Nagyon jó hangulatú kis összejövetelek alakultak ki. A falu meghatározó embereit is felkerestük és azokat is, akik írtak már a településről, és felhasználtuk mindazokat az írásos anyagokat, amelyek megjelentek a településről. A fiatalokkal sokat rajzoltunk, beszélgettünk a jövőről is. 2013-ban a fiatalok készítettek egy tervet, hogyan képzelik el a jövőt. Lerajzolták a turisztikai központot, ahol majd kemence is készül, ott lesz Drégely kapitánya, amire nem is kellett so-

kat várni, hiszen két év múlva ezek a dolgok meg is valósultak.

A közel kétéves értékgyűjtésünk eredményét kiállítás keretében mutattuk be, összekapcsoltuk a turisztikai központ megnyitójával. 2015. július 11-én a falunak nagy ünnepe volt, sok értékünk gyűlt össze. Mindaz, ami a helyieknek szívügye, ami számukra kedves volt, bemutattuk. Azokat a tárgyakat, amelyeket átadtak számunkra, nemcsak őrizzük, hanem az év 365 napján használjuk, átörökítjük, és a hozzánk látogatóknak ez mindig nagy öröm. Ha idősök jönnek azért, mert felidéznek a múltat, a fiatalok pedig rácsodálkoznak egy-egy tárgyra, kipróbálják azt. Nagyon

jó néprajz órákat tudunk tartani a gyerekeknek. Elővesszük a stoppólófát és megkérdezzük, hogy ez mi és mire használják, a 100 gyerekből 99 nem tudja, hiszen honnan tudhatná. Mi így mentettük át az értékeinket.

Azóta minden évben augusztus 20-án értéktáras kiállítást rendezünk, mindig más-más tematika mentén. Elmondható, hogy a munka nem fejeződött be, tart a mai napig is. Aktivizálódtak a helyi közösségek, összetartó erő lett az értékgyűjtés, további programok szerveződtek köré.

Sz. L.-né: Egy szakmai nap során azt mondtad: „Gondoljátok át mi van a településeken! Nekünk Drégely vára van – szerencsések vagyunk.” Van egy történelmi értékek, örökségek. Hol a helye a Szondi kultusznak a helyi értékek között?

P. I.: Drégely vára a nemzeti örökség része, 2012-től történelmi emlékhely. Egy olyan irodalomtörténeti hely, ami Arany János Szondi két apródja által örökre beírta magát az irodalomkönyvekbe. 1552-ben, a felvidéki bányavárosok ellen meginduló hatalmas török sereget négy napig tartóztatta fel Szondi György várkapitány és maroknyi katonája. A rommá lőtt vár ékes mementója a magyar vitézek hősiességének, hiszen Szondi György és 146 katonája életét adta a hazáért. A település fő értéke: Drégely vára, és nekünk drégelypalánkiaknak az a feladatunk, hogy ápoljuk és őrizzük a Szondi kultuszt és hagyományt. Nagy büszkeségünk, hogy az értékörzés eredményeként 2016-ban Nógrádikum díjat kapott a Drégelyvár és a Szondi várjáték.

27 éve a Drégelyvár Alapítvány az, amely életben tartja a Szondi kultuszt, és próbálja építeni a várat. Drégely vára benne volt a nemzeti várprogramban, aztán sajnos kikerült belőle, pedig fontos lenne megoldani legalább a vár biztonsá-

Drégelyvár, 2019

gosabb megközelítését. Néhány fiatalból megalakult a Szondi vitézei középkori hagyományörző csoport „Drégely kapitánya”, Lukács Ákos tárlatvezető segítségével. Ez jelzi, hogy a fiatalok is érdeklődnek, és továbbviszik ezt a hagyományt.

A Szondi várjátékokat 25 éve minden júliusban megrendezzük Drégely váránál és a vár alatti Sáferkúti tisztacon. Délelőtt protokolláris rendezvények: ünnepi köszöntő, várbemutató, zászlófelvonás, irodalmi műsorok követik egymást. Fontosnak tartjuk, hogy a várfalak között, Szondi György képletes sírja mellett adózzunk a hősök emlékének. Délután a vár alatti Sáferkúti tisztacon folytatódik a program: bajvívók, harcosok keltik életre az itt zajlott eseményeket, gólyalabasok, zászlóforgatók, solymászok, és korabeli zene szórakoztatja a látogatókat, környékbeli kézművesek árulják portékáikat, kézműves bemutatót tartanak, amibe be is lehet kapcsolódni. A helyi ízekbe is belekóstolhatnak a látogatók. Készül laska, dedelle, munyurka, és gulyás is. Ez a legnagyobb szabású rendezvénye a településnek. Több ezer főre tehető a kirándulók, látogatók száma. Körülbelül 60 önkéntes, közöttük sok fiatal segíti ezt a munkát. Tavaly első ízben rendeztük meg a Szondi várfutást, amelyre az ország minden részéről érkeztek, de a helyiek is csatlakoztak hozzá.

Mivel szeretnénk felkutatni a Szondi György leszármazottakat, elhatároztuk, hogy megszervezzük a Szondi Györgyök találkozóját, ahová meghívjuk a Szondi György, a Szondi és a György nevet viselőket. Három alkalommal rendeztük már meg a találkozót, és eddig hat Szondi György látogatott el hozzánk. Még nem mondhatjuk ki, hogy megtaláltuk Szondi György leszármazottját, de azt gondoljuk, már megtaláltuk a fonalat.

Sz. L.-né: Úgy látom, Drégelypalánkon szerencsésen ötvöződik a közművelődés, a kultúra és a turizmus.

P. I.: A közművelődés mindig fontos volt az önkormányzat számára, azonban azt is láttuk, hogy új utakra kell lépünk. A 2010-es évek elején azt vettük észre, hogy folyamatosan jönnek a látogatók a faluba, évente több ezren keresik Drégely várát, és nem tudják, hogyan kell megközelíteni. A művelődési házba jöttek be, mi pedig segítettük őket információval, hogyan érik el a falutól 3,2 kilométerre lévő Sáferkúti tisztacon, majd onnan háromnegyed órás túrával a várat. Láttuk, hogy az egyik ifjúsági szálláshelyet egyre több budapesti és Pest megyei gyermekcsoport veszi igénybe, ezért elkezdtünk részükre foglalkozásokat tartani, elkezdtük a túráztatást a várhoz. Egyre inkább felmerült az igény, hogy a településünkre láto-

gató, bakancsos turistáknak, ökoturistáknak („zöldutasoknak”), a természetjáró nyugdíjas csoportoknak programokat biztosítunk. Kialakítottunk egy programcsomagot, amelybe kulturális és turisztikai programokat is beépítettünk. Adta magát a feladat, hogy ha vannak helyi, történelmi, irodalmi, és természeti értékeink itt a Börzsöny és az Ipoly völgyében, használjuk ezt ki. Egyértelművé vált a kulturális turizmus fejlesztésének szükségessége.

Sz. L.-né: Említetted, hogy az önkormányzat számára mindig fontos volt a közművelődés támogatása, vállalta az intézmények működtetését. Ezt nagyon jó hallani. Mégis miért döntött az önkormányzat a Drégelypalánki Közművelődési és Turisztikai Nonprofit Kft. megalapítása mellett?

P. I.: Igazi kihívást jelentett 2014–15-ben, amikor az önkormányzat és a művelődési ház új utakban gondolkodott. Mindannyian éreztük, hogy a turizmus már olyan jellegű fejlődési irányba ment el, amit egy egyszerű művelődési ház keretén belül nehéz kezelni. Az önkormányzat mindig is gondot fordított a kulturális intézmények működtetésére, ezért többek között Önkormányzatok a közművelődésért díjat is kapott. Több millió forintot tett hozzá a normatív támo-

gatóhoz, mert valljuk be, egy kistéleplésen működő művelődési ház nem tud profitot termelni. A kft. sokkal több bevételt generálhat, mint egy közművelődési intézmény. Bevételeket tudunk a táborokból, kistéleplésekből biztosítani. Büfét és kis ajándékboltot is működtettünk. Én azt gondolom, hogy helyes ez az irány, és ha a vár fejlesztése is egy kicsit nagyobb lendületet fog kapni, akkor még inkább képesek leszünk az önállóságra. Nagyon jó érzés, hogy maximális bizalmat élvezünk kollégáimmal együtt, mert azt gondolom, hogy összefogva, együttműködve, közösen valósíthatjuk meg a célkitűzéseket.

Sz. L.-né: Mutasd be kérlek a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központot.

P. I.: Az épület, amelyben a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ működik, a rendszer-váltás után került az önkormányzat tulajdonába, és kiállítótérként működött. A kétezres évek elején már tárlatvezetést, foglalkozásokat tartottam az épületben. 10-15 évvel ezelőtt már terveztük, hogy jó lenne ezt az épületet felújítani, tartalommal megtölteni, és a mellette lévő romos épületet pedig tájház céljára megvásárolni, berendezni. 2012-ben adtuk be pályázatunkat az ÉMOP-2.1.1/B-12 Turisztikai

Attrakciók és Szolgáltatások Fejlesztése kiírás keretében, aminek 2013-ban lett eredménye, és ekkor vált lehetővé, hogy a régi romos épületet és a kiállítótér is felújítsuk, berendezzük. A beruházást követően 2015. szeptember 1-től kezdtük el a központ működtetését.

Miért is volt fontos ennek a megvalósítása? Többek között a Szondi-kultusz miatt. Egyrészt, hogy azok a tárgyi emlékek, azok a régészeti leletek, amik az ásatások során előkerültek a várból, méltó helyre kerüljenek. Miután megépült a turisztikai központ, és megfelelő feltételeket tudtunk teremteni, az elmúlt hat-nyolc évben talált leletek már itt kerültek kihelyezésre. A legértékesebb leletünk egy több mint négyszáz éves vert csipke technikával készült női pártá. A kiállítótérben négy életnagyságú bábu mutatja be a végvári katonák, a köznemesi hölgyek, a török tüzerek és a török leányzók viseletét.

Sz. L.-né: Milyen programokat tudtok biztosítani a településre érkező turisták és látogatók számára?

P. I.: Látogatóink 70 százaléka budapesti és Pest megyei általános és középiskolás, hiszen közel vagyunk Budapesthez. Osztálykirándulások helyszínének nagyon ideális helyszín vagyunk. Felvisszük a gyerekeket Drégely várába, ott vártörténeti bemutatót tartunk, és megismertetjük a helyi legendákkal őket. A délután a turisztikai központban telik, van két 20 perces ismeretterjesztő filmünk: A Szent sírhely című ismeretterjesztő, történelmi animációs kisfilm a vár történetéről szól, a Szondi legendája című kisfilm pedig Drégely várának négy napos ostromát mutatja be. Ez utóbbi alkotás filmszemle díjas, az általános iskolák különdíját nyerte el. Amikor megnézik a gyerekek a két filmet, végigjárják a kiállításokat, majd az ostromjáték kezdetekor megkérdezem, hogy ki akar magyar katona lenni,

Fegyverbemutató, Erzsébet tábor

Apródképzés

és ki akar török katona lenni, hát az arány 9:1 a magyar katonák javára, mert az ő szívüket, lelküket is megérinti Drégely várának története.

A régészeti kiállításokat, az irodalomtörténeti szobát és a pajtát is interaktív módon mutatjuk be a gyerekeknek. Honlapunkon több programcsomag közül lehet választani: apródatatás, vitézzé avatás, ostromjáték, viseleti és fegyverbemutató, íjászokadás, kézműves foglalkozás. Amikor a turisztikai pályázatunkat 2012-ben megírtuk, fontos volt, hogy interaktív és élményszerű legyen a kiállításunk. Ezért készültek az életnagyságú bábuk is, hogy pontosan meg tudjuk mutatni, hogyan nézett ki egy végvári katona, mit viselt. Lássák a gyerekek a mentét, a süveget, a dolmányt, a fokost és a szablyát. Elmondjuk, hogy miért volt a török tüzérnek sálöv a derekán. A bemutató során be is öltöztetjük őket. Átélik, hogy ők Libárdy vagy Sebestyén vagy Szondi apródjai. Felvehetik ők is a dolmányt, a kislányok beöltözhetnek köznemesi hölgynek, amitől egyből királylánynak érzik magukat. Amikor Drégely kapitánya beöltözve, kivont szablyával kimegy az udvarra, körbeállítja a gyerekeket, elmeséli, hogyan kezdődik egy ostrom, hogyan tisztelik meg egymást az ellenfelek, amire aztán meg is tanítja a gyere-

keket, ez nagyon érdekes. Amikor előkerül a láncing, a sisak és ebbe belebújnak a gyerekek, megfoghatják a kardot, szablyát, fokost, bárdot, ami a kapitány úr felszereléséhez tartozik, az nagyon izgalmas, érdekes dolog. A gyerekek visszaröppennek a 16–17. századba, így a történelmi tudásuk kicsit elmélyül. A fegyvereket, a láncinget és a sisakot is a kollégám saját maga készíti.

Azt szoktuk mondani, hogy a középiskolásokat nagyon nehéz bármivel is lekötni vagy megszólítani. Nálunk ez soha nem okoz problémát. Ők is belebújnak a köznemesi hölgyviseletbe vagy akár a paraszti viseletbe. Nálunk nem kerül elő a tablet, az okos telefon, eszükben sincs a gyerekek-

nek elővenni, van annyi élmény, ami bőven leköti a figyelmüket. Számunkra az az öröm, amikor mosolyogva, vidáman mennek el tőlünk, vagy amikor visszahozzák a szüleiket és ők mutatják meg, ők vezetik kézen fogva a kiállítóteremben a családtagjaikat.

Sz. L.-né: *Évente hány látogatója van a turisztikai központnak?*

P. I.: Az év 365 napján nyitva tartunk, ezt vállaltunk a pályázatban, a turisztikai központban évente közel 4000 fő látogatót fogadunk. Ez a létszám nem tartalmazza a helyi látogatókat és a kiállítást térítésmentesen látogatókat. Őket is beleszámolva a várnak évente összesen körülbelül 15 ezer látogatója van. Az érdeklődők legnagyobb részt a tavasztól ősziig terjedő időszakban jönnek, ugyanakkor egyre inkább egyenletesen emelkedik a látogatói létszám, és széthúzódik egész évre. Úgy látszik, hogy van realitása az egész éves nyitvatartásnak, mert novemberben és decemberben, a művelődési ház adventi és karácsonyi programjaira is jönnek a látogatók a kemencei völgyből, és Bánk környékéről is idetalálnak az ottani szállásadók vendégei, olyan 40 km-es körzetből.

Sz. L.-né: *Mit jelent a településnek a turisztikai központ? Milyen*

Ágyúbemutató

pozitív hatásait érezhetik az itt élők a kulturális turizmus fejlődésének?

P. I.: Azzal, hogy a helyi értékeinket összegyűjtöttük, és azokat bemutatjuk a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központban, azzal, hogy ápoljuk a Szondi-kultuszt, életben tartjuk Drégely várának kultuszát, sikerült felhívunk magunkra a figyelmet. Ezzel segítjük a helyi turisztikai szolgáltatókat is, hiszen hat falusi szállásadó, egy helyi étterem, egy sok hektáros nomád szabadidő park, tanösvények várják a kirándulókat. Új szolgáltatásként megjelent a lovaskocsizási lehetőség. Amikor érnek a bogycsücsök az ide érkező turisták már helyi gyümölcsöt vásárolnak. Van egy helyi manufaktúra, ahol szörpöket, lekvárokat készítenek, tőlük vásárolnak, viszik a hírnevünket. Tehát egy alulról jövő, egyenletes léptékű fejlődés figyelhető meg, és bár sok gonddal és problémával küszködünk a településünkön, azt el kell mondani, hogy van munkalehetőség, vannak helyi üzemek. Látjuk, hogy az őstermelők, kistermelők, és a családi gazdaságok is megerősödnek, itthon maradnak a fiatalok, segítenek a családi gazdaságban. Ez egy pozitív tendencia a településen.

Van egy, tíz környékbéli települést tömörítő egyesületünk, a Su-

gárkankalin Turisztikai Egyesület. Ide tartozik például a Hont-tsitári kegyhely, Érsekvadkert, ahol talán Észak-Magyarország egyik legszebb helytörténeti gyűjteménye található. A Mikszáth Múzeum Horpácson, Ipolyvece, ahol Magyarország legtöbb fehér gólyafészke található, de sorolhatnám szinte az összes kistelepülést. Azzal, hogy hozzájuk irányítjuk a kirándulókat, bízunk benne, hogy segíteni tudjuk a helyi gazdaságfejlesztési folyamatokat. Egyre több komplex programmal fogadjuk a látogatókat, így egyre nagyobb bevételt tudunk termelni, egyre több fiatalt tudunk arra biztatni, hogy maradj a településeden: ha a tanulmányaid más-hová is kötnek, gyere vissza, próbálkozzál, maradj itt. A kulturális

területnek van még olyan szeglete, ami kihasználatlan.

Jó a kapcsolatunk a helyi civil szervezetekkel, a helyi gazdálkodókkal, vendéglátó egységekkel, ők sokszor anyagilag is támogatják rendezvényeinket. Napi kapcsolatban vagyunk a helyi oktatási intézményekkel, a már említett Sugárkankalin Turisztikai Egyesület településeivel, a Rétsági és a Balassagyarmati járás településein lévő múzeumokkal, falusi szálláshelyekkel, vendéglátókkal. Akik egyszer vendégeik által megtapasztalták azt, hogy valóban egy élményszerű program ellátogatni hozzánk azok bátran küldik a vendégeiket ide. Partnereink között tudhatjuk a Duna Ipoly Nemzeti Parkot, az Ipoly Erdő Zrt.-t, a Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Igazgatóságát, a kulturális intézményeket és a közösségi színtereket is. A KLIKK-el is jó a kapcsolatunk, ránk találtak a Nógrád megyei általános iskolák is, és a visszajelzések alapján örömmel halljuk, amikor azt mondják, hogy egy budapesti programmal is felérnek azok az élmények, amelyeket tőlünk kapnak az idelátogatók.

Sz. L.-né: *Hogyan tovább?*

P. I.: Ha a jövőről kellene beszélni, akkor már megtettük az első lépéseket. A központ melletti üres telket megvásárolta az önkormányzat az egyházközségtől. Itt egy középkori játszópark kialakítását tervezzük.

SZIGETI LÁSZLÓNÉ művelődésszervező, nonprofit menedzser. Tanulmányait a Nyíregyházi Főiskolán végezte. 2006–2017 között a nógrádmegyeri Radics István Művelődési Ház és Könyvtár – IKSZT vezetője. Segítette a helyi értékek gyűjtését, felkutatását, azok megyei értéktárban való felterjesztését a települési értéktár bizottság elnökeként. Szakmai pályázatot írt és menedzselte (TÁMOP, IKSZT, Ifjúsági projektek, NCA, NEA) a szakmai programok megvalósítása érdekében. 2017. július 16-tól az Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Igazgatóságának módszertani referense. Feladata az EFOP LLL projektek Nógrád megyei koordinálása, szakmai napok szervezése, adatbázisok kezelése, pályázati adatgyűjtés.

PÁSZTOR ILDIKÓ művelődésszervező, közösségfejlesztő, a Drégelypalánki Helyi Értéktár Bizottság elnöke. 2015. augusztusig a drégelypalánki Művelődési Ház és Könyvtár vezetője. 2015. szeptember 1-től a Drégelypalánki Közművelődési és Turisztikai Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója, a Szondi Turisztikai Központ vezetője. Diplomáját a Szent István Egyetem Jászberényi Tanítóképző Főiskola karán szerezte, nonprofit szervezetek menedzsmenete szakirányon. A Sugárkankalin Turisztikai Egyesület elnöke, a Drégelyvár Alapítvány kuratóriumi tagja. Szívégye a vidékfejlesztés, a helyi közösségek aktivizálása, a kulturális örökségvédelem és értékmegőrzés.